

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr., za pol leta 1 gold, 70 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold. 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 9. marca 1887.

Obseg: Katere sorte grozdja naj bi se po Dolenjskem na ameriške trte cepile? — Kje zvemo za dobre jabolčne sorte? — Štajarcem priporočene jabolčne sorte, ki pa tudi drugod ugajajo. — Dolenjsko sadjarstvo. — Praha. — Gospodarske novice. — Trgovinska in obrtna zbornica. — Zemlje- in narodopisni obrazi. — Iz izrednega zasedanja delegacij. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Katere sorte grozdja naj bi se po Dolenjskem na ameriške trte cepile?

(Spisal R. Dolénc.)

Ker ni takih ameriških sort grozdja, katere bi na Dolenjskem popolnoma dozorele in dobro, ne smrdeče vino dajale, treba bode dobre domaĉe, to je evropejske sorte na ameriške cepiti ali požlahtniti. Zdaj nastane pa jako jako važno vprašanje, katere domaĉe sorte naj pa na ameriške podlage cepimo? — To vprašanje imenujemo jako jako važno zato, ker od njegove prave rešitve je cela bodoĉnost dolenjskega vinarstva odvisna. Ne dá se tajiti, da se na Dolenjskem v marsikaterem jako dobro ležeĉem vinogradu dosti prenizko vino prideluje. Da, prevagljiva je množina takih vinogradov. In v ĉem tiĉi uzrok temu? V prvi vrsti paĉ v tem, ker se prenizke, to je preslabe, prepozno zoreĉe, in tudi v popolnoma zrelem stanu, premalo sladkora, preveĉ pa kisline obdržeĉe sorte grozdja ĉislajo. Prvi pogoj povzdige dolenjskega vinstva na dostojno stopinjo tiĉi paĉ v izvolitvi pravih sort grozdja. Prave sorte so pa za Dolenjsko tiste, katere zraven tega, da dobro, to je obilno rodijo, tudi zgodaj dozoriĉo in sladkora bogat, kisline pa ubog mošt dajejo. No takih sort hoĉemo nekoliko navēsti, pri tem pa sledeĉe razdelitve se drŹati.

I. sorte za jako fina vina, katera naj bi pa le najpremoŹnejši posestniki v najfinejših legah pridelovali.

II. sorte za navadna namizna vina, katera naj bi tudi manj premoŹni posestniki sploh pridelovali.

V prvi razred uvrstiti moremo za bela vina: 1.) nemški rizling. 2.) beli burgundec. 3.) sivi rulandec. 4.) rumeni ortliber. 5.) traminec.

Za ĉrna vina: 1.) ĉrni burgundec. 2.) vipavsko ĉrno ribolo (pinolĉek, sladkoĉrn). 3.) portugalko.

V drugi razred uvrstiti moremo pa sledeĉe trte za bela vina: 1.) kraljevino. 2.) vipavsko sipo. 3.) italjanski rizling. 4.) zgodnji rudeĉi, zeleno rudeĉi in zeleni veltlinec. 5.) belo vipavsko ribolo. 6.) grganjo. 7.) pravi javor. 8.) hrustljati španjol (Gutedel). Grganja je kaj priporoĉljiva za nizke, slani podvrŹene lége, ker jako poznó ozeleni. 9.) muškati, ta posebno za to, da se z njim navadne mošte bolj dišeĉe napravi.

Za ĉrna vina: 1.) kavko (Źametasta ĉrnina). 2.) modro frankinjo. 3.) modro tirolko. To so iste, katere se bodo v trtnici deŹelne vinarske, sadjarske in poljedelske šole na Grmu pomnoŹevale ter na ameriške podlage cepile.

Koneĉno moram pripoznati, da je mogoĉe, da se na Dolenjskem še marsikatera jako fina, vse priporoĉitve vredna sorta grozdja nahaja, bodi si za bela ali pa ĉrna vina; pa treba je dolenjske sorte šele spoznati ter strokovnjaško skusiti. To bode zopet naloga vinarske šole na Grmu.

Kje zvemo za dobre jabolĉne sorte?

Od kar je sadjarstvo med Slovenci postalo tako vaŹna stroka kmetijstva, mora biti prva in glavna naloga sadjarjeva saditev primernih sort. Sorta mora biti primerna z ozirom na kraj, zemljo, podnebje in kupĉijske razmere. Spoznanje primernih lastnosti posameznih sort mogoĉe je dobiti le na podlagi mnogih primerjevalnih poskušenj. Tacih poskušenj imamo pa na Kranjskem in Primorskem še zeló malo, med tem ko imajo Źtajerci vsled prizadevanja gosp. grofa H. Attemsa skoraj popolnoma doloĉeno, katere jabolĉne in hruškove sorte so primerne posameznim krajem na Źtajerskem. Ena najvaŹnejših in prvih dolŹnosti Kranjcev mora biti prizadetje, da spoznajo njih razmeram primerno jabolĉne sorte. V to svrho treba je kmalu enkrat deŹelne sadne razstave, katere namen ne bode Bog

vedi kaj pokazati, ampak določiti, katerih sort naj se v bodočnosti držimo. Vsaj nam ne bode trebalo drugega kot na podlagi dobljenih vestnih poročil izbrati sorte, ki se pri nas izvrstno ponašajo. Hvala Bogu, vse važnejše sorte jabolk imamo vže tako na Kranjskem, zato so skrbeli zaslužni sadjarji, kakor Pirc, Pintar, Homan, Kulavic, Dolenc (na Slapu), Rorman (v Dobruški vasi) i. t. d., torej poskušnje so tu, treba nam je le izbirati. To delo pa ni majhno in tudi ne bode tako hitro zvršeno, ne smemo ga čakati, ampak pridno naprej drevje saditi. Pa katero? Nekaj svojih izkušenj uže imamo; v zadnjem listu smo pisali, da nam ugajajo mašanckarji, čebularji, tofeljni, voščenke; zraven teh sort pa z mirno vestjo tudi lahko sadimo sorte, ki so Štajercem priporočene, kajti Štajerci imajo podnebne in zemeljske razmere skoraj povsem podobne našim. Vse to nas je napotilo, da hočemo poročati našim sadjarjem o jabolčnih sortah, katere priporoča grof Attems za saditev na Štajerskem. Sadjarji naj se naših nasvetov držijo, iz popisa posameznih sort v naslednjim članku pa lahko razvidijo, katera jim bode najbolje ugajala. Ako hočemo prispeti v sadjarstvu do zelenega cilja, držati se moramo načela, ki ga ima c. kr. avstrijsko sadjarsko društvo: „Malo sort, ki so dobre in porabne in proč z nerabno mešanico brezštevilih sort.“

Štajercem priporočene jabolčne sorte, ki pa tudi drugod ugajajo.

V naslednjem podajemo našim č. čitateljem imena in popis jabolčnih sort, koje grof Attems na podlagi dolgoletnih izkušenj in preiskavanj priporoča kot najboljše in to posebno gledé kupčijskih razmer:

1. Zimski mašanckar. (Gambovec.) Raste v vsaki legi, tudi na polji, zori v decembru in se drži do spomladi. Izvrstna namizna, kupčijska in povsod razširjena sorta. Mašanckar poznan je po celem svetu ter ga dobro plačujejo. Odtrgan sad je zelen, a obležan je zlato rumen; meso je sočno in močno dišeče. Drevo je močne rasti, zdravo in vsako drugo leto bogato obrodi. Mašanckar je le za visoko debelnato vzgojo, krono ima široko, z visečimi vejami, cepiti ga je le na divjak.

2. Angleška zimska zlata parména. Raste tudi v mrzlejši legi, v vsaki zemlji, na polju in ob cesti. Zori meseca oktobra in se drži do marca. Namizna, gospodarska in izvrstna kupčijska sorta, tudi dobra za sušenje. Sad je zelo čislan in ga dobro plačujejo. Drevo je močne in lepe rasti, cvete pozno in bogato, rodi vsako leto. Krono naredi visoko kakor topola (jagnjed), dá se pa vzgojiti za špalir in raste dobro na divjaku kakor tudi na pritlični podlagi (ivančkovem ali paradižnikovem jabolku.)

3. Šampanjska rejneta. Raste po visoko ležečih krajih, celo v vetrni, mrzli legi, na

vrtu, na polju in ob cesti. Zori po novem letu in se drži do poletja. Namizna in kupčijska sorta, ki je dobra za sušenje in za mošt. Sad je zelo trpežen, pa ne prav fin. Drevo je plodovito, cvete pozno in dolgo ter ljubi dobro ilovnato zemljo. Drevo, kojega krona je gosta in stisnena, raste dobro le na divjaku požlahtnjeno.

(Dalje prihodnjič.)

Dolenjsko sadjarstvo.

Ob priliki Tržaške razstave l. 1882 pisal je grof H. Attems o Dolenjskem sadjarstvu tole: Dolenjsko sadje je take oblike in barve, da se vidi, da je raslo v južnem podnebju. To bodi pa kažipot, kako je v tej pokrajini vrediti sadjarstvo, ki ima glede podnebja toliko prednosti pred planinskimi pokrajinami. Jaz menim pred vsem pridelovanje dobrih in pravih zimskih hrušek, ki pri nas na Štajerskem nič kaj prav nočejo zoréti. — Dolenjsko poleg Goriškega postalo bi lahko za te vrste sadja glavni pridelovalec za Dunaj in za Rusko. Rusko dobi sedaj sadje iz Krima, največ pa s Francoskega. Trst naj bi se oziral na te razmere in delal pot Dolenjskemu in Goriškemu sadju.

Tudi mi smo tega mnenja, ker smo dobro prepričani, da umno sadjarstvo reši Dolenjskega kmeta popolnega ubožanja. V to svrhu treba je, da se inteligencija za to stvar pobriga, zlasti pa učiteljstvo, in da se opusti nesrečna misel, da je vinarstvo edina mogoča stroka kmetijstva na Dolenjskem.

Praha.

Nedavno so mislili še vseobče, da je prahe treba, bodi zemlja kakoršna koli: dobra, slaba; lahka, težka, sušna, mokrotna. Povdarjalo se je, da brez prahe morajo njive izercpiti se in izpiti. Vendar temu ne pritrjuje več nobeden razumnih kmetovalcev. Sploh pa noveji čas trdijo, da prahe nikakor ni treba. Akoravno je včasih marsikateri kmetovalec se bal, da ne bi preveč praho zanemarjal, toda naposled se je vsakateri prepričal, da je samemu sebi škodoval. Želeti je, da se tega vsakdo prepriča brez škode.

Tukaj je v prvi vrsti potrebno vedeti, kaj hočemo s praho sploh doseči? Navadno pravijo, da si njive tako pomorejo in se popravljajo in zatem zopet v določeni vrsti rodijo novih sadežev. Kedar njiva počiva, navozijo na njo gnoja. S tem dobi njiva novih snovi hranilnih za bodoče sadeže. Z njivino prstjo se pomešajo mogoče dobro. Zatem ima njiva časa dovolj, da se vsede in tako pripravi iz nova lepo in dobro roditi. Gnoj more biti živalski ali kovinski ali tudi umetni. Zgornje plasti njivine lepo razorane postanejo rodovitne tudi od zraka, ker iz tega prejemajo mnogo rodnih snovi, čeravno jih precej ne moremo ne videti, ne tehtati. Sedaj vprašujejo, bi li ne bilo možno vse to doseči tudi brez prahe? Odgovor deloma